

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Μια ιστοεξερεύνηση (WebQuest) για τον Μανόλη Αναγνωστάκη»

Συγγραφή: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΚΗΣ

Εφαρμογή: ΕΥΓΕΝΙΑ ΤΣΙΟΥΠΛΗ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι .Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Μια ιστοεξερεύνηση (WebQuest) για τον Μανόλη Αναγνωστάκη

Εφαρμογή σεναρίου

Ευγενία Τσιουπλή

Δημιουργία σεναρίου

Νικόλαος Κούκης

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

2ο ΓΕΛ Κιλκίς

Χρονολογία

Από 17-02-2015 έως 17-03-2015.

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

Οκτώ (8) διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής

Εκτός σχολείου:

Π. Εικονικός χώρος: Ψηφιακή τάξη (σε περιβάλλον Google Drive), Ιστοεξερεύνηση (WebQuest).

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Στο παρόν σενάριο, κατά τη διάρκεια εφαρμογής του στην τάξη αξιοποιήθηκε η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας και σε μικρότερο βαθμό η δασκαλοκεντρική. Υπήρχε εμπειρία στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο από την πλευρά της εκπαιδευτικού (από τη διδασκαλία ερευνητικών εργασιών στην Α΄ και Β΄ τάξη του Λυκείου) και υπήρχε και το αντίστοιχο υπόβαθρο ώστε να λειτουργήσουν συνεργατικά οι μαθητές. Βέβαια, στην αρχική διαμόρφωση των ομάδων υπήρξαν κάποιες μικρές προστριβές, αλλά ξεπεράστηκαν από τους ίδιους τους μαθητές, χωρίς την άμεση παρέμβαση της εκπαιδευτικού. Η διαχείριση της ιστοεξερεύνησης ήταν κάτι πρωτόγνωρο για όλους. Για την εκπαιδευτικό χρειάστηκε κάποια προετοιμασία πριν την έναρξη της εφαρμογής του σεναρίου, ενώ για τους μαθητές οι δύο πρώτες διδακτικές ώρες, κατά τις οποίες διασαφηνίστηκαν τα πρακτικά μέρη του σεναρίου ήταν αρκετές για την εξοικείωσή τους. Οι μαθητές είχαν μεγάλη άνεση τόσο στον χειρισμό τόσο του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου όσο και, όπως αποδείχθηκε, του προγράμματος δημιουργίας παρουσιάσεων. Τα μεγαλύτερα κενά παρατηρήθηκαν στην αναζήτηση πληροφοριών γιατί αρχικά οι μαθητές αρκούσαν στην αξιοποίηση των πρώτων αποτελεσμάτων που επέστρεφε η μηχανή αναζήτησης. Σε αυτό ακριβώς το σημείο ήταν που κατανόησαν τη σημασία της ιστοεξερεύνησης καθώς το υλικό ήταν πολύ πιο οργανωμένο και δεν αναλώθηκαν σε άσκοπες περιηγήσεις.

Η υλικοτεχνική υποδομή της σχολικής μονάδας ήταν επαρκής αν και σε κάποιους υπολογιστές του εργαστηρίου πληροφορικής υπήρχε εγκατεστημένο το Open Office και αυτό δημιούργησε κάποια προβλήματα με τα αρχεία, τα οποία ξεπεράστηκαν με την χρήση δύο φορητών υπολογιστών. Υπήρχε φορητός υπολογιστής με βιντεοπροβολέα, και έτσι οι παρουσιάσεις έγιναν χωρίς προβλήματα στην αίθουσα. Το γεγονός αυτό μείωσε και τον χρόνο απασχόλησης του εργαστηρίου. Όπως σε πολλές σχολικές μονάδες, ο χώρος του εργαστηρίου είναι ένας και οι εκπαιδευτικοί που έχουν

ανάγκη να το χρησιμοποιήσουν πολλοί, επομένως γίνεται εβδομαδιαία κατανομή των ωρών πρόσβασης σε αυτό.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Νικόλαος Κούκης, Μια ιστοεξερεύνηση (WebQuest) για τον Μανόλη Αναγνωστάκη, Θεσσαλονίκη, 2014

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του παρόντος σεναρίου οι μαθητές μελέτησαν τη ζωή και το έργο του ποιητή Μανόλη Αναγνωστάκη. Είχαν ως σημείο αναφοράς το διαδικτυακό υλικό μίας ιστοεξερεύνησης που είχε δημιουργηθεί για αυτόν τον σκοπό. Για την πραγματοποίηση της διαδικασίας εύρεσης, μεταφόρτωσης και επεξεργασίας του σχετικού υλικού από το διαδίκτυο οι μαθητές εργάστηκαν πέντε από τις συνολικά οκτώ ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου· τις υπόλοιπες τρεις εργάστηκαν στην αίθουσα διδασκαλίας. Δημιουργήθηκαν πέντε ομάδες, οι οποίες εργάστηκαν σε πολλαπλά επίπεδα και διάφορους άξονες χρησιμοποιώντας φύλλα εργασίας και αξιολόγησης.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το συγκεκριμένο σενάριο είχε ως βασική επιδίωξη να γνωρίσουν οι μαθητές τον άνθρωπο και ποιητή Μανόλη Αναγνωστάκη και μέσα από το έργο του να έλθουν σε επαφή και με τα χαρακτηριστικά των ποιητών της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Για την επίτευξη του στόχου αυτής υιοθετήθηκε η προσέγγιση του μαθήματος της λογοτεχνίας με την αξιοποίηση των ΤΠΕ, γεγονός που σηματοδότησε την

αναγκαιότητα μετατόπισης τόσο του εκπαιδευτικού όσο και των μαθητών από την παραδοσιακή σε μια νέα εγγράμματη ταυτότητα. Κατά την πορεία του σεναρίου, δόθηκε έμφαση στο γεγονός ότι η μετατόπιση αυτή δεν περιορίζεται μόνο στη μελέτη κειμένων μέσα από την οθόνη ηλεκτρονικών υπολογιστών, με την επίφαση της καινοτομίας, αλλά στη διασάφηση της διαφοράς της μελέτης ψηφιακού από τη μελέτη έντυπου υλικού.

Οι μαθητές, εργαζόμενοι σε ομάδες, εισήλθαν στον χώρο της ιστοεξερεύνησης και ακολούθησαν τα βήματα της εφαρμογής εμπλεκόμενοι σε μια κατεξοχήν «οργανωμένη δραστηριότητα όπου υπάρχουν όλα τα βήματα από την αρχή, η συλλογή πληροφοριών, η διαδικασία, η αξιολόγηση, ενσωματωμένα σε μια ενιαία συλλογή» (Βακαλούδη, 2010: 424). Σύμφωνα με την ενότητα «Παιδαγωγικά χαρακτηριστικά των ιστοεξερευνήσεων» της ελληνικής πλατφόρμας δημιουργίας και φιλοξενίας ιστοεξερευνήσεων OpenWebQuest, ένα από τα σημαντικά πλεονεκτήματα τους είναι ότι «εστιάζουν στην αξιοποίηση και εφαρμογή των πληροφοριών με στόχο την επίλυση προβλήματος και όχι την απλή αναζήτηση πληροφοριών στον Παγκόσμιο Ιστό», καθώς και το ότι «αντιμετωπίζουν τα προβλήματα των μαθητών που αφορούν στον προσανατολισμό, την υπερφόρτωση και ελλειμματική προσήλωση στο στόχο αναζήτησης και, κατά συνέπεια, διαμορφώνουν προϋποθέσεις δημιουργικής αξιοποίησης του πληροφορικού υλικού που βρίσκουν στον Ιστό» (OpenWebQuest, 2013).

Επομένως, η όλη διδακτική πορεία, μέσω της ιστοεξερεύνησης δεν αρκέστηκε στο να αναζητήσουν οι μαθητές μόνοι τους υλικό από το διαδίκτυο, να το αξιολογήσουν και να το αξιοποιήσουν, αλλά παρείχε μια ολοκληρωμένη πορεία με δομημένα βήματα, βοηθώντας τους μαθητές να επικεντρωθούν στο ζητούμενο των εργασιών τους και να αποφύγουν τη σπατάλη χρόνου στη συλλογή στοιχείων.

Για την ανάδειξη της «φιλοσοφίας» του σεναρίου είναι σκόπιμο να παρατεθούν εδώ οι άξονες/ερευνητικά πεδία ενασχόλησης των ομάδων. Έτσι, η πρώτη ομάδα ανέλαβε την έρευνα υλικού που αφορά στη ζωή του ποιητή, η δεύτερη ομάδα μελέτησε

υλικό για την εποχή στην οποία έζησε και η οποία επηρέασε το έργο του, η τρίτη ομάδα ερευνήσε το έργο του και αξιοποίησε ψηφιακό υλικό που περιλαμβάνει μελοποιημένα ποιήματα και αναγνώσεις ποιημάτων του Μ. Αναγνωστάκη, η τέταρτη ομάδα διάβασε κείμενα στα οποία διατυπώνεται κριτική για το έργο του και η πέμπτη και τελευταία ομάδα υλοποίησε δραστηριότητες με σημείο αναφοράς τηλεοπτικές εκπομπές και σύγχρονες ιστοσελίδες που έχουν θέμα τον ίδιο και το έργο του. Όλες οι ομάδες κλήθηκαν να μελετήσουν ποιήματα από το έργο του Μ. Αναγνωστάκη και στη συνέχεια δημιούργησαν ένα ψηφιακό περιοδικό, στο οποίο θα έχουν επιλέξει να παρουσιάσουν κάποια από τα ποιήματα του Μ. Αναγνωστάκη.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν τις συνθήκες ζωής στη χώρα μας κατά τη μεταπολεμική περίοδο με σημείο αναφοράς το έργο του συγκεκριμένου ποιητή και να μελετήσουν επιπλέον ιστορικών στοιχείων.
- Να έλθουν σε επαφή με τα ποιήματά του Μ. Αναγνωστάκη και να αναζητήσουν την απήχηση/επιρροή του ποιητικού του έργου στους σύγχρονους και τους μεταγενέστερους αναγνώστες του.
- Να γνωρίσουν ιστοχώρους που ειδικεύονται στη μελέτη της λογοτεχνίας και της ποίησης ειδικότερα και ενδέχεται να καλύψουν μελλοντικές ανάγκες τους για έρευνα ή/και ψυχαγωγία.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

- Να γνωρίσουν οι μαθητές τον ποιητή Μ. Αναγνωστάκη, το έργο του και τον τρόπο γραφής του μέσα από τη μελέτη υλικού από το διαδίκτυο.
- Να γνωρίσουν χαρακτηριστικά γνωρίσματα της μεταπολεμικής ποίησης με σημείο αναφοράς το έργο του Μ. Αναγνωστάκη.

- Να γνωρίσουν πως η ποίηση επηρεάζεται από την εποχή δημιουργίας της και μάλιστα να το διαπιστώσουν έμπρακτα μέσα από τον εντοπισμό των κοινωνικών και πολιτικών συγκρούσεων, καθώς και της ιδεολογικής σύγχυσης της εποχής, όπως αποτυπώνονται στο ποιητικό έργο του συγκεκριμένου ποιητή.

Γραμματισμοί

- Να μπορούν οι μαθητές να διαχειριστούν το περιβάλλον μιας ιστοεξερεύνησης (τυπικό παράδειγμα διδακτικής μεθοδολογίας με τη συνδρομή των ΤΠΕ) και να ακολουθήσουν τη διδακτική της πορεία, με απώτερο στόχο να αναρωτηθούν/διαπιστώσουν την προστιθέμενη αξία της συνεισφοράς των ΤΠΕ στη διδασκαλία του μαθήματος της λογοτεχνίας.
- Να μπορούν να αξιοποιήσουν με κριτικό τρόπο τις πληροφορίες που θα αντλήσουν από το διαδίκτυο για τον εν λόγω ποιητή και το έργο του.
- Να μπορούν να αναρτούν τις απόψεις/εργασίες τους σε διαδικτυακό περιβάλλον ψηφιακής τάξης (λ.χ. Moodle, Edmodo), καθώς και να σχολιάζουν τις δραστηριότητες/ασκήσεις των συμμαθητών τους, εκμεταλλευόμενοι τη δυνατότητα ανατροφοδότησης που παρέχουν αυτού του είδους οι εφαρμογές.
- Να μπορούν να δημιουργήσουν οι ίδιοι και να δημοσιεύσουν ένα ψηφιακό βιβλίο για τον Μ. Αναγνωστάκη, επιχειρώντας να ανθολογήσουν ποιήματά του.

Διδακτικές πρακτικές

Η καλλιέργεια της συνεργασίας των μαθητών και η εμπλοκή τους με ενεργητικό τρόπο στη μαθησιακή διαδικασία αποτέλεσε μια από τις βασικές επιδιώξεις του παρόντος σεναρίου, κάτι που «εξασφαλίζεται με αβίαστο τρόπο στα πλαίσια της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας» (Ματσαγγούρας, 1995: 14). Η υιοθέτηση της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας σηματοδοτεί για τον εκπαιδευτικό έναν διαφορετικό ρόλο από τον παραδοσιακό. Έτσι, σε όλη τη διάρκεια της εφαρμογής του σεναρίου η εκπαιδευτικός συμμετείχε διακριτικά, αν και όχι στον επιθυμητό βαθμό, γιατί χρειάστηκε κάποιες φορές η ενεργητικότερη παρέμβαση για την διατήρηση της τάξης

ή για την διευθέτηση ενδοομαδικών ζητημάτων συνεννόησης. Παρότι ήταν ο κύριος στόχος η τήρηση της θέσης του Ματσαγγούρα ότι ακόμη και «αν οι ομάδες παρουσιάσουν προβλήματα συνεργασίας ή δηλώνουν αδυναμία να ξεπεράσουν τα όποια ερευνητικά προβλήματα, ο εκπαιδευτικός δεν αναλαμβάνει να λύσει τα προβλήματα αυτά, αλλά υποδεικνύει πιθανούς τρόπους επίλυσής τους» (Ματσαγγούρας, 1995: 113), ωστόσο δεν στάθηκε αυτό πάντα εφικτό, ειδικά προς το τέλος των διδακτικών ωρών στο εργαστήριο πληροφορικής, κατά τις οποίες παρατηρήθηκαν εντονότερα δείγματα αναστάτωσης. Υπήρξε και μετωπική διδασκαλία κατά τις πρώτες ώρες εφαρμογής τους σεναρίου για τη διασάφηση των διαδικτυακών εργαλείων και για τον τρόπο υλοποίησης του σεναρίου.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Στο σχολικό εγχειρίδιο των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Γ' Λυκείου υπάρχουν τρεις επιλογές από το ποιητικό έργο του Μ. Αναγνωστάκη, τα ποιήματα: «Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.», «Επιτύμβιον» και «Νέοι της Σιδώνας, 1970». Στον φιλόλογο της τάξης προτείνονται οδηγίες διδασκαλίας για τα ποιήματα «Νέοι της Σιδώνας, 1970» και «Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.». Πιο συγκεκριμένα, για το πρώτο ποίημα επισημαίνονται ως άξια μελέτης/αναφοράς η συνομιλία του ποιήματος με το καβαφικό αντίστοιχο, η ανάμειξη της καθημερινής γλώσσας με τις στερεότυπες λόγιες εκφράσεις και η πολιτική τόλμη του ποιητή, ενώ για το δεύτερο ποίημα προτείνονται η επισήμανση της πολιτικής πρόθεσης του ποιήματος, η ανίχνευση αυτοαναφορικών και ετεροαναφορικών στοιχείων και η αναζήτηση στοιχείων προφορικότητας (Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γενικό Λύκειο, 2009: 194). Από την άλλη πλευρά, στο [βιβλίο του εκπαιδευτικού](#) υπάρχει αναφορά σε εργοβιογραφικά στοιχεία του ποιητή και στην κριτική που έχει ασκηθεί στο έργο του στις σελίδες 35-46. Όλα τα παραπάνω, καθώς και το γεγονός ότι ο Μ. Αναγνωστάκης αποτελεί έναν από τους αντιπροσωπευτικούς ποιητές της πρώτης

μεταπολεμικής γενιάς, αποτέλεσαν το έναυσμα για την εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η μελέτη ενός ή περισσότερων ποιημάτων του Μ. Αναγνωστάκη αποτελεί μια εκ των ων ουκ άνευ επιλογή της εκπαιδευτικού κατά τη διδασκαλία των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Γ' Λυκείου. Η προσέγγιση της ζωής και του έργου του ποιητή με τη συνδρομή μιας ιστοεξερεύνησης, δημιουργημένης για το σκοπό αυτό, θεωρήθηκε ότι θα διευρύνει τις γνώσεις των μαθητών για το συγκεκριμένο ποιητή, ενώ ταυτόχρονα θα συνδράμει την προσπάθεια να αποκτήσουν νέα εγγράμματη ταυτότητα, καθώς η όλη προσέγγιση στηρίζεται στις ΤΠΕ και επιχειρεί την διαφοροποίηση από τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας της λογοτεχνίας, χωρίς αυτό να σημαίνει απαραίτητα την απομάκρυνσή της από αυτόν ή την απαξίωση του παραδοσιακού τρόπου διδασκαλίας.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές προέβησαν στη χρήση των ΤΠΕ στο μεγαλύτερο μέρος του σεναρίου. Οι ΤΠΕ ήταν παρούσες τόσο στον τρόπο επικοινωνίας των μαθητών μεταξύ τους και με την εκπαιδευτικό, όσο και στη χρήση εργαλείων του Web 2.0 και την αναγωγή της ιστοεξερεύνησης σε κομβικό σημείο της εφαρμογής του. Η επιλογή να εργαστούν οι μαθητές με σημείο αναφοράς μια ιστοεξερεύνηση (WebQuest) σηματοδότησε τη γνωριμία τους με «ένα τυπικό παράδειγμα διδακτικής μεθοδολογίας που βασίζεται στις ΤΠΕ, με πολύ μεγάλη διάδοση στον Αγγλοσαξωνικό χώρο» (Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης, 2013: 53).

Η προσπάθεια αυτή, επομένως, αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς στη διδασκαλία του μαθήματος των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας παρατηρείται «σθεναρή αντίσταση στην ενσωμάτωση της καινοτομίας και της χρήσης των ΤΠΕ» (Αποστολίδου, 2012: 4). Η σημασία της έγκειται, κυρίως, στο γεγονός ότι βασική επιδίωξη ήταν η ενεργητική εμπλοκή των ΤΠΕ στη διδασκαλία της λογοτεχνίας με την

πρωτότυπη και εντελώς πρωτόγνωρη για τους συγκεκριμένους μαθητές διδακτική μέθοδο της ιστοεξερεύνησης. Αυτός ο τρόπος διδασκαλίας αύξησε το ενδιαφέρον τους καθ' όλη τη διάρκεια εφαρμογής του σεναρίου.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Γ' Λυκείου:

Μανόλης Αναγνωστάκης, «[Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.](#)»

Μανόλης Αναγνωστάκης, «[Επιτύμβιον](#)»

Μανόλης Αναγνωστάκης, «[Νέοι της Σιδώνας, 1970](#)»

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό:

Μη λογοτεχνικά κείμενα

Βαϊλάκης, Γ. [Μανόλης Αναγνωστάκης-Η συνείδηση μιας γενιάς](#). *Εθνος.gr*. [16/1/2014]

Καλαμαρά, Β. 2011. [Αναγνωστάκης αυτοβιογραφούμενος](#). *Ελευθεροτυπία-Enet.gr*, 22-6-2011. [16/1/2014]

Μπουκαλάς, Π. [Επιτάφια ποίηση του Μανόλη Αναγνωστάκη](#), *Η Καθημερινή-Αρχείο πολιτισμού*, 28-06-2005 [16/1/2014]

Πλαχούρης, Γ. 2000. [Ο πολιτικός ποιητής Μ. Αναγνωστάκης](#). Περ. «*νέο επίπεδο*» 32: 45-48. [16/1/2014]

Χατζηστεργίου, Γ.Μ. 2002. [Η μεταπολεμική ανοικοδόμηση της Ελλάδας](#). *Ενημερωτικό Δελτίο ΤΕΕ* 2209, 29-07-2002. [16/1/2014]

[Μανόλης Αναγνωστάκης 1925 – 2005](#). *Σαν Σήμερα.gr*. [16/1/2014]

[Η μεταπολεμική ανασυγκρότηση της Ελλάδας \(1950 - 1974\)](#) [16/1/2014]

[Μανόλης Αναγνωστάκης, Νόρα Αναγνωστάκη – Το αληθινό πρόσωπο των ποιητών](#), *Ενεήντα Επτά-Το Περιοδικό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας*, τεύχος 7ο [16/1/2014]

[Αφιέρωμα στον ποιητή Μανόλη Αναγνωστάκη](#), διαδικτυακό περιοδικό *LiFO*, 10-03-2014 [16/1/2014]

[Μανώλης Αναγνωστάκης: Ο μεγάλος ποιητής της ήττας \(Αφιέρωμα\)](#), διαδικτυακό περιοδικό *The insider* 9-03-2013 [16/1/2014]

Βίντεο

[Παρασκήνιο: Μανώλης Αναγνωστάκης](#), [πηγή: Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ] [16/1/2014]

Ιστοσελίδες

Ανεμόσκαλα: [Μανώλης Αναγνωστάκης](#),

Βικιπαίδεια: [Μανώλης Αναγνωστάκης](#) [16/1/2014]

[Book Builder](#), [Isuu](#), [youblisher](#), [Yudu](#), [Yumpu](#) (ιστότοποι δημιουργίας ψηφιακού βιβλίου)

Εθνικό Κέντρο Βιβλίου: [Μανώλης Αναγνωστάκης](#) [16/1/2014]

e-yliko: [Δικτυακή Βιβλιογραφία, Συγγραφείς – Μανώλης Αναγνωστάκης](#)

Facebook: [Σελίδα του Μ. Αναγνωστάκη](#) [16/1/2014]

[Πλατφόρμα ιστοεξερευνήσεων OpenWebQuest](#) [16/1/2014]

Poetry International Rotterdam: [Manolis Anagnostakis](#) [16/1/2014]

Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού: [Μανώλης Αναγνωστάκης](#)

stixoi.info: [Στίχοι ποιημάτων του Μ. Αναγνωστάκη που μελοποιήθηκαν](#) [16/1/2014]

Ψηφιακό Σχολείο: [Διαδραστικά Σχολικά Βιβλία](#) [16/1/2014]

Ιστότοπος δημιουργίας ψηφιακού βιβλίου, <http://issuu.com/> [16/1/2014]

Ιστότοπος δημιουργίας ψηφιακού βιβλίου, <http://www.youblisher.com/> [16/1/2014]

Ιστότοπος δημιουργίας ψηφιακού βιβλίου, <http://yudu.com/> [16/1/2014]

Ιστότοπος δημιουργίας ψηφιακού βιβλίου, <http://www.yumpu.com/el/> [16/1/2014]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η & 2^η διδακτική ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Η πρώτη και η δεύτερη διδακτική ώρα κρίθηκε σκόπιμο να γίνουν συνεχόμενες, ήταν στο συνεχόμενο δίωρο της Νεοελληνικής Γλώσσας (για την εβδομάδα εκείνη διδάχθηκε σε δύο μονόωρα) για να υπάρξει επάρκεια χρόνου, στο να δοθούν εξηγήσεις για το σενάριο και για τις τεχνικές παραμέτρους του. Επίσης, επιλέχθηκε εξαρχής το εργαστήριο γιατί ήταν, κατά ευτυχή συγκυρία, διαθέσιμο για όλο το δίωρο και θα υπήρχε άμεση πρόσβαση σε όλους τους διαδικτυακούς πόσους για όσα άτομα χρειαζόταν.

Την πρώτη ώρα οι καρέκλες τοποθετήθηκαν σχεδόν αμφιθεατρικά σε έναν από τους διαδρόμους του εργαστηρίου ώστε να επικεντρωθούν οι μαθητές στις πληροφορίες που τους δόθηκαν με μετωπική διδασκαλία. Αρχικά, τους παρουσιάστηκε το σενάριο, οι στόχοι του και το χρονοδιάγραμμα κατά το οποίο θα υλοποιούνταν. Στην ερώτηση «Πόσοι γνωρίζετε κάποιο ποίημα του Μανόλη Αναγνωστάκη;» η απάντηση ήταν καθολικά αρνητική. Στην συνέχεια, οι μαθητές άνοιξαν τα σχολικά τους εγχειρίδια στα τρία ποιήματα του Αναγνωστάκη «[Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.](#)», «[Επιτύμβιον](#)» και «[Νέοι της Σιδώνας, 1970](#)», ενώ παράλληλα στον βιντεοπροβολέα ήταν ανοικτή και η ψηφιακά εμπλουτισμένη μορφή τους στον ιστότοπο του [Ψηφιακού Σχολείου](#). Τρεις μαθητές προσφέρθηκαν να διαβάσουν τα ποιήματα και όταν τους ζητήθηκε να τα ηχογραφήσουν, παρότι υπήρξαν κάποια γέλια αμηχανίας, το έκαναν. Μάλιστα, η μία ανάγνωση έτυχε και ιδιαίτερως θερμής υποδοχής από τους συμμαθητές τους.

Περισσότερο φάνηκε στους μαθητές να αρέσει το «Επιτύμβιον», αν και χρειάστηκαν κάποιες διευκρινήσεις για την ειρωνεία στο τέλος του έργου. Στους «Νέους της Σιδώνας» υπήρξε η μεγαλύτερη συμμετοχή καθώς τα «γλέντια» και το παιγνιώδες ύφος επισκίασαν τις λοιπές πτυχές, ιστορικές και πολιτικές. Στις «Μέρες του 1969», χρειάστηκε ειδική μνεία για την χρονική στιγμή (εντός της δικτατορίας) για να αρχίσει ο πολιτικός σχολιασμός.

Με αφορμή τα τελευταία σχόλια η εστίαση στράφηκε στον βιντεοπροβολέα και στην εμπλουτισμένη εκδοχή του ποιήματος, με τη μορφή που έχει αναρτηθεί στην ενότητα του Ψηφιακού Σχολείου με τίτλο «[Διαδραστικά βιβλία μαθητή, Εμπλουτισμένα html](#)». Να σημειωθεί ότι κανείς από τους μαθητές δεν γνώριζε την δυνατότητα να έχουν τα σχολικά τους εγχειρίδια σε αυτή τη μορφή και αναρωτήθηκαν για ποιους λόγους δεν είχαν κάποια σχετική πληροφόρηση κατά τα προηγούμενα έτη. Βέβαια, το ενδιαφέρον τους ήταν για το αν υπάρχουν περισσότερες πληροφορίες στα εγχειρίδια των κατευθύνσεων, γεγονός απολύτως αναμενόμενο εφόσον το κύριο μέλημά τους είναι οι Πανελλήνιες εξετάσεις. Ζητήθηκε από έναν μαθητή να διαβάσει το ποίημα. Όταν η ανάγνωση έφτανε σε σημείο όπου υπήρχε υπερσύνδεσμος, τονίζοταν αυτή η σύνδεση. Ωστόσο, ενώ οι πληροφορίες φάνηκαν να τους κεντρίζουν το ενδιαφέρον, οι μαθητές δεν ήξεραν ούτε τον ποιητή ούτε την πολιτική κατάσταση στα οποία αναφέρονται οι υπερσύνδεσμοι στο συγκεκριμένο ποίημα.

Στην ερώτηση «Ποια μορφή σάς αρέσει περισσότερο;» οι απαντήσεις ήταν κατά πλειοψηφία «η έντυπη» και ανέφεραν την ιδιαίτερη σχέση με το υλικό, τη μυρωδιά και τα λοιπά υλικά στοιχεία του έντυπου υλικού. Στην ερώτηση σχετικά με τα σημεία στα οποία διαφέρουν οι δύο εκδοχές οι μαθητές απάντησαν ότι οι υπερσύνδεσμοι οδηγούν σε περισσότερες πληροφορίες και, επίσης, ότι στον βιντεοπροβολέα τούς ήταν πιο ευανάγνωστο το κείμενο (αφού προσαρμόστηκε η εστίαση αρκετές φορές). Δεν ήταν δυνατή η αποτύπωση των στοιχείων στον πίνακα γιατί εκεί γινόταν η προβολή, όμως καταγράφηκαν από την εκπαιδευτικό σε ένα φύλλο Α3 για να χρησιμοποιηθούν στην τελευταία διδακτική ώρα. Από τη συζήτηση δεν φάνηκε να προκρίνεται η ψηφιακή μορφή (παρότι ήταν μάλλον επιφανειακές οι απαντήσεις) και επέμεναν ότι το έντυπο «είναι αλλιώς».

Η παρουσίαση όλων των προβλεπόμενων υπερσυνδέσμων από το αρχικό σενάριο δεν στάθηκε δυνατή, λόγω χρόνου, και έτσι επιλέχθηκε να παρουσιαστεί μόνο το ποίημα «Με τον τρόπο του Γ.Σ.» του Γιώργου Σεφέρη ως παράλληλο του πρώτου ποιήματος του Αναγνωστάκη, το οποίο γνώριζαν λίγοι από τους μαθητές. Δεν

αναπαράχθησαν όλες οι ηχογραφήσεις ποιημάτων, αλλά μόνο μία, του ποιήματος «Επιτύμβιον». Οι μαθητές, σχολίασαν τον τρόπο ανάγνωσης, αλλά μάλλον λειτούργησε το κοινωνικό παρά το λογοτεχνικό αισθητήριο και ασχολήθηκαν περισσότερο με την ηχογράφηση του συμμαθητή τους.

Στη δεύτερη ώρα έγινε ο χωρισμός σε ομάδες και από την αμφιθεατρική κατανομή χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες. Επειδή δεν είχαν όλοι οι υπολογιστές του εργαστηρίου κάποια εκδοχή του Office, χρησιμοποιήθηκε και ένας φορητός υπολογιστής που υπήρχε διαθέσιμος στο σχολείο. Ο χρόνος που απαιτήθηκε για τον χωρισμό σε ομάδες και για την είσοδο στην ιστοεξερεύνηση ήταν αρκετός, γιατί υπήρξαν κάποιες αντεγκλήσεις για την σύσταση των ομάδων και μία εκ των ομάδων δεν είχε λογαριασμό Gmail ώστε να έχουν όλοι πρόσβαση στο Google Drive. Τα προβλήματα για την σύσταση των ομάδων διευθετήθηκαν από τους ίδιους τους μαθητές χωρίς την παρέμβαση της εκπαιδευτικού και ο λογαριασμός δημιουργήθηκε με πολύ λίγες υποδείξεις.

Όλοι οι μαθητές μετέβησαν στην πλατφόρμα [OpenWebQuest](#) όπου βρίσκονταν αναρτημένα τα στοιχεία για την υλοποίηση του σεναρίου. Οι μαθητές περιηγήθηκαν για λίγο στην ιστοεξερεύνηση, αν και δεν διατέθηκαν τα δέκα λεπτά που προβλεπόταν από το σενάριο. Επιλύθηκαν κάποιες απορίες αναφορικά με τους δημιουργούς των ιστοεξερευνήσεων και ανατέθηκαν οι εργασίες της κάθε ομάδας. Ο χωρισμός σε ομάδες και η κατανομή των εργασιών ακολούθησε την πρόταση του αρχικού σεναρίου και έτσι:

Η πρώτη ομάδα μελέτησε τα κείμενα: [Μανόλης Αναγνωστάκης – Χρονολόγιο](#), από την Ανεμόσκαλα, το λήμμα της Βικιπαίδειας [Μανόλης Αναγνωστάκης](#), τη σελίδα [Μανόλης Αναγνωστάκης 1925 – 2005](#) (από την Τράπεζα Πληροφοριών του Σαν Σήμερα.gr), και το κείμενο του Γ. Βαϊλάκη, [Μανόλης Αναγνωστάκης - Η συνείδηση μιας γενιάς](#). Στο τέλος, συνέταξε ένα κείμενο για τη ζωή του ποιητή.

Η δεύτερη ομάδα μελέτησε τα κείμενα: [Μανόλης Αναγνωστάκης-Χρονολόγιο](#), από την Ανεμόσκαλα, [Η μεταπολεμική ανασυγκρότηση της Ελλάδας \(1950 - 1974\)](#) και

το κείμενο του Γ.Μ. Χατζηστεργίου [Η μεταπολεμική ανοικοδόμηση της Ελλάδας](#), με σκοπό να συνθέσει ένα κείμενο για την εποχή του ποιητή.

Η τρίτη ομάδα μελέτησε το λήμμα [Μανώλης Αναγνωστάκης](#) της Βικιπαίδειας, τα μελοποιημένα ποιήματα του Αναγνωστάκη στις [Μπαλλάντες](#) του Μ. Θεοφοράκη, το μελοποιημένο ποίημα [Μιλώ](#) σε ερμηνεία Μαρίας Φαραντούρη, τους [Στίχους ποιημάτων του Μ. Αναγνωστάκη που μελοποιήθηκαν](#) στον ιστότοπο [stixoi.info](#), τις ανάγνωσεις [Ο Μανώλης Αναγνωστάκης διαβάζει Αναγνωστάκη](#) (1977) και [Η απόφαση - Μανώλης Αναγνωστάκης](#), όπως επίσης και τον ιστότοπο [Μανώλης Αναγνωστάκης](#) του Σπουδαστηρίου Νέου Ελληνισμού. Στο τέλος της διαδικασίας συνέθεσε ένα κείμενο για το έργο του, τα μελοποιημένα του ποιήματα και τις αναγνώσεις των ποιημάτων του συγκεκριμένου ποιητή.

Η τέταρτη ομάδα μελέτησε τα κείμενα: [Μανώλης Αναγνωστάκης – Εργοβιογραφικό](#), από την Ανεμόσκαλα, το κείμενο του Γ. Πλαχούρη [Ο πολιτικός ποιητής Μ. Αναγνωστάκης](#) (περ. «*νέο επίπεδο*»), το κείμενο του Π. Μπουκάλια [Επιτάφια ποίηση του Μανόλη Αναγνωστάκη](#), και το κείμενο [Αναγνωστάκης αυτοβιογραφούμενος](#).

Τέλος, η πέμπτη ομάδα μελέτησε την εκπομπή [Παρασκήνιο: Μανώλης Αναγνωστάκης](#), το κείμενο [Μανώλης Αναγνωστάκης, Νόρα Αναγνωστάκη – Το αληθινό πρόσωπο των ποιητών](#) και τη [Δικτυακή Βιβλιογραφία, Συγγραφείς – Μανώλης Αναγνωστάκης](#). Ακόμη, ασχολήθηκε με την [προσωπική σελίδα του Μ. Αναγνωστάκη στο facebook](#) και με τα αφιερώματα [Manolis Anagnostakis](#), [Αφιέρωμα στον ποιητή Μανόλη Αναγνωστάκη](#). και [Μανώλης Αναγνωστάκης: Ο μεγάλος ποιητής της ήττας \(Αφιέρωμα\)](#). Είχαν αναλάβει να δημιουργήσουν ένα κείμενο για τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζουν τον ποιητή κάποια τηλεοπτικά αφιερώματα και ιστοσελίδες που έχουν ως θέμα τον ίδιο και το έργο του.

Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της ανεπάρκειας του χρόνου, αποφασίστηκε η κάθε ομάδα να ορίσει ένα άτομο με σχετική ευχέρεια στην επεξεργασία κειμένου, ώστε να προχωρά γρήγορα η διαδικασία.

3η διδακτική ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Την τρίτη διδακτική ώρα οι μαθητές στο εργαστήριο πληροφορικής κάθισαν ακριβώς όπως και στο τέλος της προηγούμενης ώρας και ξεκίνησαν την εργασία τους. Όσο προχωρούσε η διαδικασία, προέκυπταν κάποια προβλήματα σχετικά με το αν έπρεπε το τελικό κείμενο να είναι σε Word ή PowerPoint, αλλά η τελική απόφαση ήταν της ομάδας. Η τέταρτη ομάδα, προς το τέλος της ώρας άρχισε να παραπονιέται ότι η εργασία της είναι πιο δύσκολη από εκείνη των άλλων ομάδων και ειδικά εκείνων που ασχολήθηκαν με τη ζωή του και με το έργο του. Η εκπαιδευτικός επεσήμανε ότι κάθε εργασία έχει τις δικές της απαιτήσεις και αν κάποια ομάδα χρειαζόταν λίγο περισσότερο χρόνο, θα μπορούσε να τον διαθέσει.

Σε αυτή τη φάση παρατηρήθηκαν κάποια προβλήματα σχετικά με τη συγγραφή των εργασιών. Κάποιοι υπολογιστές δεν είχαν εγκατεστημένο το Office και έπρεπε να βρεθούν δύο τουλάχιστον από τους τρεις φορητούς υπολογιστές που υπάρχουν στο σχολείο. Η συνεννόηση με τους συναδέλφους και η όλη διαδικασία χρειάστηκε κάποιο χρόνο και έτσι αποφασίστηκε να διατεθεί και η 4^η ώρα στη συγγραφή των εργασιών. Οι μαθητές αποθήκευσαν τις εργασίες τους στους υπολογιστές και τις ανέβασαν και στο Google Drive, έτσι ώστε να τις δούνε και οι υπόλοιπες ομάδες από το σπίτι, αν το ήθελαν, ή να δούνε μέχρι ποιο σημείο είχαν φτάσει. Η μόνη ομάδα που είχε ολοκληρώσει την εργασία ήταν η πρώτη που είχε αναλάβει την βιογραφία του ποιητή.

4^η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Κατά τη διάρκεια αυτής της ώρας, οι μαθητές ήρθαν στο εργαστήριο και η εκπαιδευτικός είχε προνοήσει ώστε να υπάρχουν και οι δύο φορητοί που χρησιμοποιήθηκαν και στο προηγούμενο μάθημα. Οι μαθητές άνοιξαν τα αρχεία τους και συνέχισαν από το σημείο που είχαν σταματήσει. Η ομάδα που είχε ολοκληρώσει την εργασία προθυμοποιήθηκε να βοηθήσει κάποια από τις άλλες αν χρειαζόταν και δύο από τα μέλη ασχολήθηκαν με την ομάδα της εργογραφίας του Αναγνωστάκη ενώ, παράλληλα, έψαχναν στο Youtube για τα μελοποιημένα ποιήματα του. Σε όλη τη

διάρκεια της ώρας ακουγόταν ως μουσικό χαλί η μελοποιημένη ποίηση του Αναγνωστάκη, γεγονός που το υποδέχθηκαν πολύ θετικά οι μαθητές.

Οι τρεις από τις τέσσερις ομάδες ολοκλήρωσαν τις εργασίες τους στη διάρκεια της ώρας ενώ η τέταρτη ζήτησε βραχεία παράταση δύο ημερών, την οποία και πήρε.¹

5η & 6η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Την εβδομάδα αυτή επιλέχθηκε να διατεθεί, ξανά, το συνεχόμενο δίωρο της Νεοελληνικής Γλώσσας (και να διδαχθεί η Γλώσσα σε δύο μονώρα), γιατί αποφασίστηκε, ομόφωνα, να διατεθούν δέκα λεπτά για την κάθε παρουσίαση και κάποιος χρόνος για τα σχόλια των υπολοίπων στην ομάδα. Οι μαθητές παρέμειναν στην αίθουσα διδασκαλίας και χρησιμοποιήθηκε ένας φορητός υπολογιστής και ο βιντεοπροβολέας. Οι παρουσιάσεις που είχαν ετοιμάσει οι μαθητές ήταν είτε σε PowerPoint είτε σε pdf και είχαν διαμοιραστεί στο Google Drive.

Η σειρά που συμφωνήθηκε στην αρχή να ακολουθήσουν οι παρουσιάσεις ήταν ο τρόπος με τον οποίο είχαν ανατεθεί οι εργασίες αλλά δεν έγινε έτσι. Πριν ξεκινήσουν οι παρουσιάσεις, η εκπαιδευτικός ενθάρρυνε τους μαθητές να σχολιάσουν αυτά που θα δούνε και να μη διστάσουν καθόλου να κάνουν ερωτήσεις. Επίσης, μοιράστηκε στην κάθε ομάδα και από ένα Φύλλο Αξιολόγησης ([Φύλλο αξιολόγησης](#), Νο 1 στο Παράρτημα) με τους άξονες αξιολόγησης των υπόλοιπων ομάδων. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μαθητές είχαν όλοι κάποια εμπειρία στις παρουσιάσεις, λόγω των ερευνητικών εργασιών στην Α΄ και Β΄ Λυκείου, άρα δεν υπήρξαν αντιρρήσεις στο να μοιράσουν τις διαφάνειες και κάθε μέλος να αναλάβει ένα κομμάτι της τελικής παρουσίασης. Περισσότερες ήταν οι αναστολές, στην αρχή, στο να σχολιάσουν τις εργασίες ή να ασκήσουν κάποια κριτική. Εδώ έγινε η επισήμανση ότι η κριτική είναι πάντα ευπρόσδεκτη, αρκεί να συνοδεύεται και από κάποια πρόταση βελτίωσης.

Η πρώτη ομάδα παρουσίασε την εργασία της έχοντας μοιράσει τις διαφάνειες μεταξύ των μελών. Η εργασία είχε να κάνει με τη βιογραφία του Αναγνωστάκη.

¹ Βλ. στον Φάκελο Τεκμηρίων τα αρχεία Ergasia_2 και Ergasia_3.

Καταβλήθηκε προσπάθεια να τηρηθούν οι χρόνοι, αλλά τελικά η παρουσίαση κράτησε κάποια λεπτά παραπάνω. Μετά το τέλος κάθε παρουσίασης, οι άλλες ομάδες, προτού γίνει οποιαδήποτε άλλη τοποθέτηση ή ερώτηση, διαβάζουν τη βαθμολογία που πήρε η παρουσίαση τους στους άξονες του Φύλλου Αξιολόγησης, το οποίο λειτουργεί και ως σημείο αναφοράς για τα παρακάτω.

Όταν τελείωσε η πρώτη ομάδα, η πιο έντονη κριτική ήταν για το χρόνο και για την κάποια δυσκαμψία στο να αλλάξει ο ομιλητής. Ιδιαίτερος είχε αγχωθεί η ομάδα που είχε να παρουσιάσει τα μελοποιημένα ποιήματα, και για να αντιμετωπιστεί αυτό αποφασίστηκε από κοινού να παρουσιάσουν τρίτοι στη σειρά, μετά την ομάδα που είχε το ιστορικό πλαίσιο του Αναγνωστάκη.

Οι παρουσιάσεις ολοκληρώθηκαν οριακά στο δίωρο καθώς, σε κάθε ομάδα ήταν αρκετές οι παρατηρήσεις και μάλλον κάποιες συζητήσεις θα ήθελαν περισσότερο χρόνο, αλλά διακόπηκαν για να προλάβουν όλες οι ομάδες να ολοκληρώσουν. Το μεγαλύτερο θέμα ήταν κατά πόσο είχαν επεξεργαστεί το κείμενο ή απλώς το είχαν αντιγράψει, ειδικά οι ομάδες που θεώρησαν ότι είχαν καταβάλει μεγαλύτερη προσπάθεια από τις άλλες και ήθελαν να τονίσουν το γεγονός.

Λόγω της μεγαλύτερης διάρκειας της συγγραφής και των παρουσιάσεων έπρεπε να γίνει για τις υπόλοιπες δύο ώρες κάποια μετατροπή στο αρχικό σενάριο και να γίνουν πιο σύντομα κάποιες διαδικασίες.

7η διδακτική ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Λόγω περιορισμένου χρόνου και επειδή κρίθηκε αναγκαίο να διατεθεί η 8^η και τελευταία ώρα για την αξιολόγηση και ανατροφοδότηση του σεναρίου στην 7^η, δόθηκε έμφαση στη δημιουργία ενός ψηφιακού βιβλίου από την κάθε ομάδα με τα ήδη υπάρχοντα στοιχεία. Με τον τρόπο αυτόν οι μαθητές θα εξοικειώνονταν με τη χρήση μιας ψηφιακής εφαρμογής για την επεξεργασία των κειμένων τους που δεν την γνώριζαν καθόλου. Επίσης, επειδή δεν θα υπήρχε χρόνος για την παρουσίαση των

τελικών έργων, συμφωνήθηκε να τα ανεβάσουν στο Google Drive για να υπάρχουν στα αρχεία όλων.

Επιλέχθηκε ο ιστότοπος δημιουργίας ψηφιακού βιβλίου <http://issuu.com/>. Στην αρχή δόθηκαν στους μαθητές κάποιες οδηγίες για την δημιουργία λογαριασμού από ένα μέλος της κάθε ομάδας στον συγκεκριμένο ιστότοπο. Δεν αντέδρασαν όλες οι ομάδες με την ίδια ευελιξία, καθώς κάποιες συνάντησαν αδικαιολόγητες δυσκολίες στο να δημιουργήσουν λογαριασμούς. Εδώ βοήθησαν κάποιοι μαθητές και τις υπόλοιπες ομάδες και σε ικανοποιητικό χρόνο ξεπεράστηκαν τα προβλήματα.

Τελικά, οι ομάδες δημιούργησαν η καθεμία το δικό της ψηφιακό βιβλίο, το οποίο τους εντυπωσίασε ως νέα δεξιότητα και μάλιστα, αν είχαν διαθέσιμη άλλη μία ώρα, όπως είπαν, θα έκαναν και ένα κοινό πόνημα όλων των ομάδων. Εδώ έγινε η πρόταση να αναλάβουν ένας ή δύο τη δημιουργία ενός συνολικού ψηφιακού βιβλίου από τα αρχεία των ομάδων αλλά λόγω του φόρτου των πανελλαδικών δεν πραγματοποιήθηκε κάτι τέτοιο.

8η διδακτική ώρα (αίθουσα διδασκαλίας)

Η τελευταία διδακτική ώρα πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα διδασκαλίας. Η εκπαιδευτικός έκανε μία μικρή αναδρομή στα πιο σημαντικά σημεία της πορείας υλοποίησης του σεναρίου. Χρησιμοποιήθηκε φορητός υπολογιστής και βιντεοπροβολέας για να τονιστούν κάποια στοιχεία ή για να παρουσιαστούν εικόνες από τη ζωή του ποιητή και της εποχής του. Επιγραμματικά, έγινε ανακεφαλαίωση των τίτλων των εργασιών, των μελών των ομάδων και της θεματικής που είχε κάθε ομάδα. Παράλληλα, αναφέρθηκε πολύ σύντομα και η διαδικασία παραγωγής ψηφιακού βιβλίου.

Ακολούθησε συζήτηση/ αναστοχασμός πάνω στη διαδικασία, στα στοιχεία που τους άρεσαν (οι παρουσιάσεις ήταν το πρώτο και τα μελοποιημένα ποιήματα το δεύτερο). Αναφορικά με την διαδικασία, τους άρεσε πάρα πολύ η χρήση υπολογιστών, ότι δεν περιορίστηκε η διδακτική πρακτική στην ανάλυση κειμένων, αν και

ακουστήκανε κάποιες ερωτήσεις για το τι θα γίνει στις ενδοσχολικές εξετάσεις αν «πέσει» ποίημα του Αναγνωστάκη. Παρά τον ενθουσιασμό τους για την τεχνολογία, δεν έλειψαν και τα παράπονα για τις δυσκολίες τεχνικής φύσεως, ακόμη και για τη δημιουργία λογαριασμών σε ιστοτόπους. Για τις ιστοεξερευνήσεις διατύπωσαν θετικά σχόλια, γιατί θεώρησαν ότι ήταν πολύ καλά δομημένες σε ό,τι αφορούσε την προσέγγιση του θέματός τους, και έτσι οι ίδιοι δεν χρειάστηκε να κάνουν περιττές αναζητήσεις ή ακόμη και να «κάνουν ότι κάνουν αναζητήσεις».

Στο τελευταίο δεκάλεπτο δόθηκαν από τον εκπαιδευτικό τα δύο τελευταία δελτία αξιολόγησης, το [Δελτίο αυτοαξιολόγησης μαθητή](#), που αφορά το κάθε μέλος της ομάδας ατομικά και το [Δελτίο αυτοαξιολόγησης της ομάδας](#), που αφορά την ομάδα ως σύνολο. Στις απαντήσεις μπορεί κανείς να πει ότι ήταν μάλλον αυστηροί σε κάποια σημεία με τον εαυτό τους, αλλά ιδιαιτέρως γενναιόδωροι με τις ομάδες τους.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παρατίθεται ένα πλάνο εργασιών των ομάδων αντί φύλλων εργασίας.

Πλάνο εργασιών των ομάδων

1^η διδακτική ώρα, Αίθουσα διδασκαλίας

- Ανάγνωση (από μαθητή/ες) των ποιημάτων του Μ. Αναγνωστάκη που βρίσκονται στο σχολικό εγχειρίδιο και ηχογράφηση των αναγνώσεων.
- Προβολή στον πίνακα της τάξης των ίδιων ποιημάτων, με τη μορφή που έχουν αναρτημένα στην ενότητα του Ψηφιακού Σχολείου.
- Συζήτηση με αφορμή (α) τη σύγκριση των ποιημάτων στην έντυπη και ψηφιακή τους εκδοχή και (β) τη σύγκριση των ηχογραφημένων αναγνώσεών τους από μαθητές και τον ίδιο τον ποιητή.

2^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

- Εργασία ομάδων με βάση την ιστοεξερεύνηση. Κάθε ομάδα και ένα πεδίο έρευνας.

3^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

- Ολοκλήρωση και δημοσίευση εργασιών.

4^η διδακτική ώρα, Αίθουσα διδασκαλίας

- Παρουσίαση εργασιών ομάδων, ανατροφοδότηση.

5^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

- Μελέτη ποιημάτων Μ. Αναγνωστάκη.

6^η διδακτική ώρα, Εργαστήριο Πληροφορικής

- Μελέτη ποιημάτων Μ. Αναγνωστάκη. Δημιουργία ψηφιακού βιβλίου.

7^η διδακτική ώρα, Αίθουσα διδασκαλίας

- Παρουσίαση ψηφιακών βιβλίων ομάδων. Ετεροαξιολόγηση.

8^η διδακτική ώρα, Αίθουσα διδασκαλίας

→ Συζήτηση/αναστοχασμός επί της όλης διαδικασίας. Αυτοαξιολόγηση μαθητών και ομάδων.

Z. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου δεν δημιουργήθηκε κάποιο blog ή Wiki, το οποίο θα βοηθούσε ενδεχομένως στην εφαρμογή και άλλων σεναρίων ή θα ενθάρρυνε τη γενικότερη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της τάξης. Θα ήταν καλό αυτό να συμβεί στην αρχή του διδακτικού έτους και όχι στο μέσο.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η εφαρμογή του σεναρίου ξεκίνησε με πολύ καλές προϋποθέσεις, ίσως λόγω της χρονικής στιγμής, όπου υπήρχε ακόμη περιθώριο μέχρι το τέλος της σχολικής χρονιάς. Είναι γνωστά τα προβλήματα χρήσης του εργαστηρίου πληροφορικής, αν υπάρχει μόνο ένα στο σχολείο, και για τον λόγο αυτό είναι καλό να υπάρχει εύρος χρόνου για την υλοποίηση, εφόσον κάποιες φορές μπορεί το εργαστήριο να είναι διαθέσιμο και κάποιες όχι. Σε κάποια μελλοντική εφαρμογή του σεναρίου ο εκπαιδευτικός καλό θα ήταν να προνοήσει για μία ή δύο ώρες επιπλέον, ειδικά αν οι μαθητές χρειάζονται χρόνο στις ψηφιακές εφαρμογές, ώστε το σενάριο να υλοποιηθεί με μεγαλύτερη άνεση.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αποστολίδου, Β. 2012. Η λογοτεχνία στα νέα περιβάλλοντα των ΤΠΕ: Κυβερνολογοτεχνία και e-books, ψηφιακές κοινότητες αναγνωστών, δημιουργική γραφή και αφήγηση στον ψηφιακό κόσμο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_apostolidou.pdf

[14/07/2013]

Βακαλούδη, Α. 2010. Αρχαίο ελληνικό θέατρο σε σύγκριση με το ιαπωνικό θέατρο Noh-Kyogen και δυνατότητα προέκτασης στην Comedia dell' Arte. Διαθεματική εργασία τύπου WebQuest. *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης. Τεύχος 3: Κλάδος ΠΕ02. Β' Έκδοση Αναθεωρημένη και εμπλουτισμένη*, 423-428. Στο πλαίσιο «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη», Δ.Π. Εκπαίδευση και δια Βίου Μάθηση, ΕΣΠΑ (2007-2013)»

Ματσαγγούρας, Η. 1995. *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Γενικό Λύκειο (Σχολικό έτος 2009-2010). Αθήνα: ΟΕΔΒ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλο αξιολόγησης

Ως ομάδα αξιολογούμε την εργασία των υπόλοιπων ομάδων, χωρίς να σημειώνουμε βαθμό στη στήλη της δικής μας ομάδας.

Άξονας αξιολόγησης	Ομάδα 1	Ομάδα 2	Ομάδα 3	Ομάδα 4	Ομάδα 5
Η εισαγωγή του βιβλίου είναι επαρκώς τεκμηριωμένη					
Τα στοιχεία για τη ζωή του ποιητή είναι κατατοπιστικά για τον αναγνώστη					
Τα στοιχεία για την εποχή του ποιητή είναι κατατοπιστικά για τον αναγνώστη					
Τα στοιχεία για το έργο του ποιητή είναι κατατοπιστικά για τον αναγνώστη					
Τα στοιχεία για την κριτική στο έργο του ποιητή είναι κατατοπιστικά για τον αναγνώστη					
Τα στοιχεία για τη διαδικτυακή παρουσία του ποιητή είναι κατατοπιστικά για τον αναγνώστη					
Τα ποιήματα που επιλέχτηκαν είναι αντιπροσωπευτικά του έργου του ποιητή					
Η μορφοποίηση, ο συνδυασμός χρωμάτων που επιλέχθηκε, η γενική εικόνα του βιβλίου					
Συνολικός Βαθμός					

Δελτίο αυτοαξιολόγησης μαθητή

Ερώτηση	ΝΑΙ/ ΟΧΙ
Παρέιχα πληροφορίες και ιδέες στη συζήτηση εντός της ομάδας;	
Συμμετείχα ενεργά στην έρευνα της ομάδας σύμφωνα με τις υποχρεώσεις της;	
Συνεργάστηκα με τα άλλα μέλη της ομάδας προσφέροντας βοήθεια;	
Συνέβαλα στη δημιουργία καλού κλίματος στην ομάδα;	
Ζήτησα βοήθεια από τα μέλη της ομάδας μου;	
Είχα σαφή ρόλο στο πλαίσιο της ομάδας;	
Γενικά θεωρώ θετική την εμπειρία μου από τη συμμετοχή μου στην ομάδα;	

Δελτίο αυτοαξιολόγησης ομάδας

Ερώτηση	ΝΑΙ/ ΟΧΙ
Οργανωθήκαμε γρήγορα και μοιράσαμε ρόλους εντός ομάδας;	
Σχεδιάσαμε ένα πλάνο διαχείρισης των υποχρεώσεων της ομάδας;	
Ήμαστε συνεπείς στις υποχρεώσεις μας σε όλα τα στάδια της διαδικασίας;	
Τηρήσαμε το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα;	
Συνεργαστήκαμε σε καλό κλίμα σε όλη τη διάρκεια ύπαρξης της ομάδας;	
Οι τελικές αποφάσεις για τις εργασίες ήταν αποτέλεσμα διαλόγου;	
Η τελική/συνολική αποτίμηση της λειτουργίας της ομάδας είναι θετική;	

